

ФАКТОРИ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Ключові слова: пенітенціарна злочинність, криміногенна мотивація.

Keywords: prison crime, criminal motivation.

Анотація: Розглянуто причини пенітенціарної злочинності та фактори, що впливають на агресивну поведінку засуджених.

Abstract: The causes of prison crime and the factors affecting the aggressive behavior of prisoners.

За визначенням С. Ю. Лукашевича, злочинність в місцях позбавлення волі це частина рецидивної злочинності, яка проявляється як сукупність повторних злочинів засуджених, скоєних ними в період відбування покарання [3, с. 8]. Таке визначення пенітенціарної злочинності найбільш повно відображає кримінологічні явища, пов'язані з сукупністю злочинів, які вчиняються саме засудженими під час відбування покарання в установах кримінально-виконавчої системи.

Специфічним для місць позбавлення волі є те, що на злочинність впливають не тільки стосунки між засудженими, а і відносини між ними та адміністрацією установи. Ознакою цієї злочинності є те, що вона порушує нормальну роботу установ виконання покарання, перешкоджає процесу ресоціалізації засуджених.

У злочинця при тривалому занятті злочинною діяльністю виникають своєрідні звички, тобто виробляється динамічний злочинний стереотип. Тому після потрапляння до місць позбавлення волі, у засудженої особи відбувається викривлення її ціннісних орієнтацій. Зокрема, це негативне ставлення до праці, норм права, ув'язнення про те, що авторитет можна завоювати силою чи приниженням слабших, побиттям собі подібних, опором адміністрації виправної установи.

А. В. Абаджян вважає, що суб'єктивна причина пенітенціарного злочину — це кримінальна спрямованість злочинця-засудженого, яка веде його до нового злочину в місцях позбавлення волі і включає в себе антисоціальні установки, дефекти правосвідомості, криміногенну мотивацію, відповідні потреби, інтереси, ціннісні орієнтації, цілі поведінки особи [1, с. 53].

Ю. М. Антонян пропонує розрізняти два рівня мотивації злочинної поведінки, зокрема:

- верхній, раціональний (розумний, свідомий), коли ставляться цілком певні, ясні, довгострокові цілі, для досягнення яких ведуться ретельна підготовка і планування;
- глибинний, змістовий, який визначається несвідомими бажаннями й потребами, тривогою і страхом [2, с.28].

На мою думку, на злочинця великий вплив справляє жорстка регламентація правил поведінки, адже потрібно підкорятися адміністрації установи, а не своїм бажанням. Більшість злочинів серед вже засуджених осіб вчиняються через прагнення змінити хоча б щось в своєму обмеженому просторі існування, додатковий раз продемонструвати своє зухвале ставлення до

інших засуджених та працівників даних установ.

Важливим фактором пенітенціарної злочинності серед засуджених є їх психологічне відхилення, яке не обов'язково повинно бути виявлене після вчинення злочину. Зазвичай, психічний стан засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях, погіршується через концентрацію на невеликій території значної кількості осіб, які вирізняються значним ступенем «кримінальної зараженості», їх психологічна несумісність, умови примусового сумісного проживання, праці, спілкування, міжособистісні конфлікти, різка зміна умов проживання та ін.

Як правило, ненормальна поведінка проявляється під час подальшого відбування покарання. Тому важливого значення набуває інформація про наявність психічних відхилень у особи до вчинення злочину, під час проведення досудового слідства та розгляд справи в судовому засіданні. Дослідження психічних станів людини, позбавленої волі, має істотне значення для організації всього процесу виправлення злочинця.

Злочинність у місцях позбавлення волі являє собою найнебезпечніші відхилення від правових норм, тому велике значення в підтримці позитивних і знятті негативних психічних станів має чітко організоване життя і побут засуджених, організація їх праці, навчання і відпочинку, правильно організована культурно-освітня робота, спорт.

До того ж слід наголосити, що головна роль у реалізації засобів профілактики злочинів, виправленні засуджених під час відбування покарання належить персоналу установ виконання покарання. На практиці дуже часто трапляються випадки приховування адміністрацією конфліктів серед засуджених. Для уникнення таких ситуацій у вихованні та ресоціалізації засуджених повинні брати участь інститути громадського суспільства, діяльність яких є незалежною від держави. Проте, не заперечуючи важливість контрольних функцій громадськості, все ж таки переважно увага має приділятися саме підвищенню якості виконання персоналом своїх зобов'язань [3, с. 192].

Підсумовуючи наведене можна зробити висновок, що проблема пенітенціарної злочинності на разі ще не доскоало вивчена фахівцями галузей кримінології та кримінально-виконавчого права. Але якщо проаналізувати фактори пенітенціарної злочинності, можна визначити шляхи її запобігання. По-перше, це нормалізація соціально-психологічного клімату в установах виконання покарань, що досягається за допомогою соціально-виховної роботи персоналу із засудженими. По-друге, нейтралізація латентної пенітенціарної злочинності, шляхом збільшення контролю з боку громадських організацій за персоналом установ виконання покарань.

Список використаних джерел:

1. Абаджян А. В. Проблемы пенитенциарной преступности / А. В. Абаджян – М.: ВНИИ МВД России, 2001. – 100 с.
2. Антонян Ю. М. Психология преступника и расследование преступления / Ю. М. Антонян, М. И. Еникеев, В. Е. Эминов. – М., 1996. – 170 с.
3. Лукашевич С. Ю. Попередження злочинності засуджених в місцях позбавлення волі : монографія / С. Ю. Лукашевич. – Х. : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М. – 2006. – 103 с.
4. Меркулова В. О. Запобігання пенітенціарної злочинності: сутність та напрями реформування кримінально-виконавчого законодавства / В. О. Меркулова // Південноукраїнський правничий часопис. – 2014. – № 4. – С. 190–193.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман,
проф. Б. М. Головкін,
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

**Злочинність у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
3-68 кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.**

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017